

Rudolf
Sloboda
Jeseň

Jeseň

R U D

S L O

OLF

BODA

sloart

Text © Rudolf Sloboda – dedičia

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o.,

Bratislava 2016

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovat ani šíriť v nijakej forme ani nijakými prostriedkami, či už elektronickými, alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-556-1462-5

Prvá kapitola

Starý človek má veľa roboty, a to najviac sám so sebou. Umreli mu už všetci príbuzní a aj rodičia a všetci starší priatelia, takže je na rade on sám. Nie je to až taký tragický pocit: upokojuje vás istota, že nebudete pri umieraní svojich blízkych. Keď už ste prežili smrť otca a matky, najväčšia pravdepodobnosť zasiahne teraz vás, ste ako najstarší na rade. Sestry a bratia sú mladší, deti sú celkom mladé a zdravé. Nechceli by ste za svet znova prežiť otcovo a matkino umieranie. Očakávate, že budete ešte takých desať rokov žiť v pokoji, bez citových úderov – už nemusíte organizovať nijaký pohreb.

Musíte byť zdravý a nenápadný, a budú vás mať radi; ak ochoriete, začnú vás nenávidieť. Preto čo najmenej sentimentality. Ale ani nijaká starecká pažravosť, nijaké kompenzácie za nešťastnú mladosť. Ak vás nebaví prostý život a práca – preskúmajte možnosť uveriť v nejaké náboženstvo, preštudovať nejaké nové učenie, aby ste akú-takú nádej v sebe udržali.

Nikomu neradte a nikomu nerozkazujte. Radšej sa spravte hlupákom, radšej nech vám vynadajú.

Najhroznejšie vyzerá starec, ktorý má moc – pravda, on nevie, že jeho moc je celkom fiktívna. Sú starci, ktorí si do vysokého veku zachovajú tzv. aktivitu: iste, sú takí, lenže oveľa viac je takých, ktorí sa iba opičia a predstierajú imagináciu, pracovitosť, výkony, úspechy, záujem o svet... niečo už len musíte predstierať.

Predstieranie sa nikdy nedá urobiť dôkladne. Za ním vždy trčí ozajstný záujem. Niekedy netrčí, je akoby pod

hladinou, ale je tam. Isté vedy, ako psychológia alebo etológia, sa snažia nájsť ozajstné záujmy a odhaliť procesy pretvárinky. Jednak chcú človeku pomôcť, jednak mu chcú vládnuť, a pre oboje sú mnohým ľuďom odporné, iným nie, naopak, práve preto sú príťažlivé a lákajú.

Keď ste už dedo vekom aj rodinným postavením – teda už aj starý otec alebo stará mama –, iste vás prekvapí názor istého alebo neistého vedca, ktorý považuje za základný trend človeka snahu uchovať gény. Je ako dedo alebo babička, preto veľmi vítame vnukov, lebo gén už prešiel na ďalšie koleno. Keby ste sa dožili pravnukov, váš pocit by sa ešte skrátil. Už by vás nič na tejto zemi nedržalo: gény sú dobre zaopatrené.

A naozaj, veľmi zdraví starci akoby naraz nevedeli, načo sú. Tešia sa z pravnukov, ale im samým už napríklad nechutí ako voľakedy pivo alebo víno, čudujú sa zmene, čakajú pokojne na ďalšie zmeny. Pomaly sa zmierujú so smrťou, s prechodom do nového sveta. V noci sa zobúdzajú a pýtajú sa, či náhodou neboli už v inom svete. Či tento sen, toto precitnutie vo sne nebolo už z tamtej planéty Nebo, Očistec či Peklo...

Inokedy celkom prestanú veriť vo vlastnú dušu. Mlčia o tom, nepreznávajú nič, ale nový poznatok ich naplňa zvláštnym masochistickým optimizmom. Oni ma utešujú, dedko sem, dedko tam, a ja viem, prosím vás, jedno: zomriem a naveky mám od všetkého pokoj.

A teraz bližšie k dedovi. Dosť bolo teórie.

Máme Jožka E. a Jožka H., bývajú spolu. Jožko H. predal družstevný byt a presťahoval sa do domčeka k Jožkovi E. Peniaze vložili na vkladnú knižku pod heslom. Ale len desaťtisíc, ostatné budú troviť. Jožko H. má invalidný dôchodok, Jožko E. je toho času nezamestnaný, ale nezúfa

si, lebo otec mu dal menšiu sumu za časť domu, ktorú vlni predali. (Predali pol domu.)

Jožkovia prišli domov a zverili mi do opatery vkladnú knižku: 12, 444635, 6, Horník Jozef, HESLO 17. Mai 1993, podpis pokladníka. Číslo som si zapísal a oznámil úschovu žene, ale vydať ju smiem len ja. Po menšej expertíze som analyzoval aj podpis, je to miestny úradník pobočky Slovenskej štátnej sporiteľne.

Tomu Jožkovi E. hovoria Didi, inokedy Dudi, je známy ako dobrák. Bol v base, polepšil sa, ale trocha pije.

Asi po hodine, keď už som sa upokojil susedskou dôverou, keď som vychutnal slasť dôvery prostého človeka k majstrovi, som ešte raz zašiel k nim a znova overil všetky dohody. Didi krájal mäso a Jožko H. ho stále vyrušoval. Didi sa otočil a Jožko od ľaku spadol na zem, vybehol potom na dvor a s plačom a so zdvihnutými rukami kráčal za mnou.

„Kam ideš, Jožko,“ pýtam sa, „neboj, vráť sa, on iba náhodou do teba drgol.“

Dotlačil som Jožka späť do izby, usadil na posteli a pustil som im rádio. Hovorím:

„Jožko, nesmieš hneď plakať, lebo ľudia si budú myslieť, že ťa Didi bije.“

Didi si poklepal masným nožom po čele.

Potom sa navečerali a ešte išli na pivo.

Jožko navštívil údajne jednu paniu, ktorá by obom varila. Ako som sa dozvedel tieto správy, čujem krik mojej ženy: „Utekaj, utekaj!“ Čo takého by to mohlo byť, aby mi to nemohla zakričať? Nemáme pred susedmi nijaké tajnosti. Vysvitlo, že kocúrik sa dostal do papule zlému psovi. Už je po ňom. Nadvihol som ho a nevedel, čo s ním. Položil som ho do hniezda k matke. Stará, ako každá matka, sa

upokojila. Predpokladám, že mačky nerozoznajú, či je mláďa mŕtve, alebo živé. Stará ho nechala ležať a sama sa uložila vedľa, na inom mieste. Zabudol som, že ho nechala spať, že ho iba nechce vyrušovať: pomyslel som si, že sa uspokojila s jeho smrťou, vzal som ho a pochoval. Ale o nejaký čas ho stará začala hľadať. A až vtedy som si spomenul na prípady, keď v hniezde ležalo mŕtve mláďa aj týždeň, skryté pod senom, ako normálny člen rodiny. Chudera, teraz si bude myslieť, že som jej mláďa ukradol. Keďže jej iný syn, väčší, tu žije, bude si myslieť, že žije aj tento malý, že som ho iba „prebral“.

Žena hovorí: „To preto, lebo si ho pomenoval Rudo, a povedal si, že každý kocúr, ktorý má meno Rudo, nejako tragicky skončí.“

Mala pravdu. Asi šesť Rudov zomrelo nejakou nešťastnou náhodou. Ale mohlo to byť aj preto, že boli čierni. Celí čierni. Každému čiernemu kocúrovi dám meno Rudo a čiernej mačke Uršuľa. Teraz budeme čakať ďalšieho Ruda. Žena navrhla, aby sa menovali čierni Adamovia. Lenže kúzlo neokabátiš. Stále budem vedieť, že ten čierny Adam je vlastne Rudo.

„Nič tak dokonale nevieš, ako robiť paniku. Keby si bola zakričala na psa, bol by Rudko zachránený. Načo si kričala na mňa, načo si čakala, pokým ja dobehnem?!“ revem na ženu.

„Bola som holá, umývala som sa,“ hovorí žena už po treťi raz, ale ja to nepovažujem za argument.

Neskôr som žene odpustil, lebo Adam, to je náš sused. Je dobré, ak chce kúzlo preniesť na suseda. Ale syn tohto Adama je tiež Rudo. Je nás plno.

Ďalej: táto smrť, to bol trest vtáčieho boha, konkrétne drozdieho. Pred týždňom totiž dcéra tej istej mačky,

Rudkovej mamy, naháňala mladého drozda, veľmi tlstého, dobre živeného, ktorý ešte nevedel lietať. Tento drozd má rodičov, akých som ešte nemal. Nevie, či to spieva matka, alebo otec, ale ide mu to úžasne. Spieva s veľkou fantáziou, plno variácií, ako slávik. Tento mladý drozd im zletel zo stromu na zem, a ako ho mačka začala naháňať, iba bežal, až sa dostal do kúta pri plote, kde sa zasekol. Keď som dravca odohnal, nadvihol som lavicu a drozd s vypätím všetkých síl vyletel na strom. Jeho rodičia robili obrovský lomoz, vrieskali. Keby sa nebola tá mačka skryla, tak zle obíde, rozzúrila ma.

Žena o všetkom referovala dcére. Mám sa upokojiť, veď mačka aj pes sú dravce, čo od nich chcem. Už budem ako ten sentimentálny Schopenhauer, ktorý bedákal nad smrťou nevinnej žaby (filozofa dojímala aj tá nespravodlivosť, lebo si myslel, že žaba ide sama do hadej papule). Pokým o takýchto veciach človek iba číta, nebude sentimentálny, ale stačí boj o život vidieť a... Prestanete ho uznávať, prestanete sa koríť „vede (zákonom)“. Skamarátite sa aj s pavúkom a muchou, so všetkým živým, a ich smrť vás dojme rovnako silno ako smrť príbuzného. Netreba zabúdať, že ak už smrť personifikujeme, jej dych je hrozný, bez rozdielu, nad kým drží svoju kosu.

Ak ste prežili bez otrasov, musíte sa pridať na niečiu stranu. Sedliak je na strane úžitkových a užitočných zvierat. Lutuje ich aspoň do času, pokiaľ nepríde čas zakáľacky a pod.

Moje názory sú jasné: zviera je náš brat a sestra, sú to naši príbuzní. Iná vec je, či ich máme jesť, alebo nie. Ak nie ľudí, tak ani zvieratá. Ale v čase núdze idú predpisy bokom a silnejší nás zrazí, zabije, upechie, zje, alebo zje surových. Vo vojnových časoch a v časoch katastrof platia

iné zákony. Niet nikoho, kto by vtedy mohol presadiť tie lepšie. Preto musí vyhrať silnejší.

Napriek tomu sa mi hnusí veta či hádam až aforizmus istého L. K., už neviem, kde som ho čítal: „Najstrašnejšia solidarita je solidarita neschopných.“

Pre koho je strašná? Pre schopných? A tak je hádam solidarita schopných málo účinná, slabá, či ako insuficientná? Ak je strašná solidarita neschopných, teda až najstrašnejšia, musíme si myslieť, že nebezpečná je každá solidarita. Akoby bola hádam zlom, ktoré má strašné následky, ak funguje medzi neschopnými.

Netreba sa príliš rozciťovať nad aforizmom, patrí do jednej presnej klímy roku 1992, keď tzv. neschopní vyhrali voľby a neskôr rozbili Československo. Pre tých schopných nastal čas poučenia: ku schopnosti a inteligencii patrí aj umenie prehrať. Ak niekto nevie prehrať, musíme sa veľmi báť aj jeho víťazstva. Iná vec: má ľud rozum?

Magdalénka už nezbiera pierka. Práve keď dedo našiel veľké krásne čierne pierko a odložil ho, bolo odložené tri dni, pokým ho babka doniesla vnučke, práve vtedy už sa pierka nezbierajú. Iba dve boli v škatuľke ako výzdoba inej veci.

Magdalénka sama povedala dedovi, že už pierka nezbiera, bola trocha nahnevaná, prečo, to sa nevie. Ukázala mu škatuľku, tá škatuľka nebola medzi inými hračkami, ale v izbe tatka, a hlavným motívom boli dva čierne gombíky, ktoré znázorňovali lode. Egocentrický dedo ani nevypočul Magdalénkin výklad a už chcel on niečo povedať, a to všetkým, niečo, čo mu práve napadlo a nevládal to zdržať: hoci stále tvrdí, že dieťa si treba všímať a treba ho trpezlivo počúvať, sám taký nie je, teraz v tomto okamihu nie. Ako sa

musela vnučka uraziť. Nikto ju dokonca nevypočuje. Všetci si melú svoje. Ako ich môže mať rada. Potom sa čudujú, keď ich vyháňa zo svojej izbičky.

Dedo sa všetkým chváli, ako vie s vnučkou zaobchádzať a aké javy pozoruje pri jej raste. Rád spomínal, ako vnučka počítala po dvoch, to jest, dva, štyri, šesť, osem, desať... a ako vie zratúvať. Lenže v poslednom čase akoby nemal na ňu čas, ani sa s ňou nehrá dosť dlho, ponáhľala sa domov. Je hrozne unavený, len čo zapadne slnko, je veľmi unavený a vyplašený a berie sa domov a tvrdí, že ide spať.

Idú do kníhkupectva. Magdaléna si prezerá detskú knihu, sedí v kúte a dedo, mama a tata nakupujú, žartujú s predavačkami, mudrujú, vedia všelijaké novoty, robia sa informovaní, chcú vyvolať dobrý dojem. Ale dieťa sedí v kúte a samo si číta a napokon mu ani nekúpia nijakú knihu, lebo ich má údajne dosť. (Naposledy jej kúpili o dievčatku, ktorému umreli rodičia a išli do neba.)

Teraz budú ešte jedny prázdniny. Pôjde k starej mame do Žiliny, tam bude až do septembra a potom už pôjde do školy, bude konečne prváčka.

Magdalénke sa zdá, že ten dedo kedysi aj viac telefonoval. Je asi starý. Už iba odkáže, či je všetko v poriadku. Jeho žena sa menuje Viera, a je to babka. Tá telefonuje každý deň od susedy a vždy dodá: „Dedo sa pýta, či je všetko v poriadku. Pozdravuje vás.“ Dedo sám sedí doma a zväčša býva nemocný alebo aspoň nahnevaný. Keď sa nahnevá, veľmi kričí a rozbíja a potom si ľahne a je nemocný, ale nikto ho neľutuje, lebo sa hneval sám od seba. Babka Viera ho dokáže strašne rozzúriť, ale aj iní.

Aj kuvik sa objavil. Ale neviem, či to bol kuvik. Večer za tmy z niektorého stromu od suseda, nevedno ktorého, sa ozval akýsi čudný, neslýchaný zvuk, ako nápev, akoby

spieval falošne. Tlmene zanôtil, aby sa neprezradil. Nedá sa to vôbec porovnať s iskrivým slávikom, ktorý tiež spieva v noci, ba celú noc. Tento hlas bol akýsi bojzlivý. Kuvik volá údajne: „Pod, pod.“ To jest do hrobu, umrieť.

Mám výčitky, lebo matkin hrob ešte stále nie je označený jej menom ani menom jej posledného muža, ktorý leží vedľa nej. On fakticky leží, lebo sme ho pochovali tam v truhle, ale matka je iba v malej urne. Dali sme ju spoločne v krematóriu a potom sme urnu v jeden daždivý marcový deň pochovali vedľa Vinca. Hrob je štrkovitý, bude treba vyzbierať kamene a nasypať čiernej hlíny a nasadiť kvety a chodiť polievať.

Niekdajšia poézia cintorína už pre mňa nenávratne zmizla.

Ale ženy tam rady chodia. Aj terajší matkin hrob, keď tam ešte neležala, keď chodila iba polievať kvety nad Vincom, svojím tretím mužom, vyzeral ako nejaká okrasa. Matka chcela, aby sme ju pochovali vedľa tretieho muža, nie teda vedľa prvého - môjho otca. (O druhom mužovi a jeho hrobe nemohla byť reč, ten, ako vdovec, sa uložil vedľa svojej pôvodnej nebožky.)

Matka zasadila akýsi tuhý ker, ten sa za dva roky hrozne rozrástol, takže pokryl aj susedovo územie. Vykopal som na jar ker krompáčom, a aj koreň ruže. Ženy, čo chodia polievať blízke hroby, si všimli moju nepodarenú aktivitu a všelijako mi radili. Musel som podrobne vysvetliť plány s hrobmi. Treba počkať, až predáme matkin dom, rozdelíme sa, a potom spravíme aj matkin pomník, teraz nemám peniaze. (To mi nikto neveril.) A druhý hrob, otcov, nebudem nijako vylepšovať. Tam treba len skosiť trávu a poliať kvety. Železný liatinový kríž je dobrý a pekný, ešte bude raz aj v móde.

Keby som čo ako podrobne a poctivo vysvetlil ľuďom všetky plány, vždy na niečo zabudnem, a to je podklad na nedorozumenie. Nakuknem aj do kostola. Kostolník so svojou ženou práve zamykajú, ale ešte mi dovoľia prejsť loďou. Kostol je vybielený, pekný. Kostolníčka sarkasticky povie: „Veď to už je tri roky.“ Myslí si, že mi bude zaťažko priznať, že sem nechodím. Poviem: „Pekné.“ Už keby čo bolo, nech už pripustím akékoľvek priblíženie k ľudu, kostolníkovej žene sa koriť nebudem. Dodala: „To sa urobilo ešte za Jura.“ Zrejme tým myslela predošlého kňaza. Urobil som sa hrozne unavený a otrávený. Farizeji, nikdy som nemal rád kostolníkov.

Najodpornejší je ten kostolnícky ironický pohľad na svet. On, kostolník, oblieka kňaza, dáva pozor, aby mal správne rúcho, je teda takmer rovnako dôležitý pre styk s Bohom ako sám kňaz. Ak už cirkev uplatňuje rúcha, sviečky a iné rekvizity, musí predpokladať, že časť kňazovej autority musí ustúpiť tým, ktorí tieto predmety vyrábajú, opravujú, udržujú a držia v skladoch a strážia. Bola by bez nich cirkev cirkvou? A kostolníci to dobre vedia, hoci iba podvedome.

Úbohí ľudia! Neuvedomujú si, že bez Božej vôle sa môžu aj na uši postaviť a predvádzať rituály, aj tak im to k spásu nepomôže. Nemôžeme si myslieť, že Bohu je príjemný nejaký farizej. Musí mu byť smiešne, ako sa niekto vrhá na kolená pri zvuku cengáča, ako sa vrhá na kolená pred sviatosťou oltárnu a podobne. Boh je duch a nikdy nebude telom ani matériou, a je otázne, či ho ešte matéria vôbec zaujíma – hoci ju stvoril.

Ale takéto názory len nezverejňuj. Už dávno nie som taký hlúpy, aby som kritizoval tradície a zvyky, hoci aj zlozvyky. Naopak, predstieral som obrovskú ľútosť pred

občiankami, ktoré sa pohoršovali nad tým, že matka nemala pohreb doma, pri kostole, ale v krematóriu, a nikomu by som ani za svet neprezradil, že som čiastočne aj koketoval s myšlienkou, že ten prach tam nechám. Je totiž vylúčené, aby to boli matkine ostatky. Napokon som predsa len ženu poslal po urnu, kladúc jej na srdce, aby nikomu nedávala prepitné, a keby robili nejaké fóry, nech sa otočí a ide domov a kašleme im na ich kosti. Boh vie, ako s matkou naloží: či ju pri poslednom súde vzkriesi, alebo nechá v zemi. Žena však pekne vybavila príjem urny, nedala nič, a ešte v ten deň sme ju zakopali vedľa jej tretieho muža Vincenta, toho čerta. Toho mala najradšej, hoci si to vôbec nezaslúžil a párkrát som ho zbil.

Musel som ich pacifikovať, lebo by ma boli zničili. Aby som vec ujasnil: viackrát bolo treba karhať aj matku za surovosť, ona tiež často Vinca bila.

Roku 1974 som sa k nej nasťahoval, aj s dcérou a so ženou, ale nedalo sa tam vydržať: každý deň, každú noc sa hádali a škiepili o to, či je dom. Pre mňa to nebolo príjemné, lebo som im pri stavbe vôbec nepomáhal, iba zriedka, občas malými financiami. A len čo bol dom hotový, nasťahoval som sa doň, a hneď sme obsadili dve veľké izby, teda dve tretiny bytu. Uprostred bývala desať-ročná dcéra. Keď ma matka prekliala, priamo slovami prekliala: „Preklínam ťa, nemôžem ťa vidieť,“ odišiel som s rodinou do iného domu k otcovi. Nebol som zdesený nejakým prekliatím, iba som ho využil. Viacej bola zdesená matka, lebo také prekliatie nemôžeš odvolať: a ona tomu verila. Ale po čase sa na vec zabudlo a voľne sme sa navštevovali, mne sa nič nestalo. Ten dom však určite musí byť prekliaty. Keď som zistil, že je postavený na hlinených nepálených tehliach, celé to obrovské

kvantum tehál a prekladov a betónu že leží na hline, ktorú murári nezbúrali, iba obhádzali cementovou maltou... keď som to jedného dňa zistil, čosi sa vo mne zlikvidovalo. Som materialista, poviem rovno: dúfal som, že po matke zostane tento dom, kde bude môcť bývať dcéra, vnučka a zať. Keď som však zistil, že dom môže ľahko spadnúť, mal som pocit, ako keby ma matka okradla.

Priam som na ňu nadával: chcela ukázať dedine, že má poschodový barák! Nezáležalo jej na kvalite, hlavne, aby to zvonka vyzeralo. A je to kulisa. Bol som taký drsný, že som nevydržal a svoju zúrivosť predostrel matke, ležiacej v nemocnici, to už bola pár týždňov pred smrťou. Vedela o všetkom, ale nemyslela si, že by mohol dom spadnúť. A bola rada, keď ju pustili domov.

My sme tam nebývali, mala tam podnájomníka, mladého ruského muzikanta, ten obýval jednu izbu. Bol som rád, že Rus tam býva, lebo počas matkinej choroby, keď bola v nemocnici, dom strážil. Aj tak platil nájomné tristo korún - ešte panovali roku 1991 socialistické normy, matka by sa neodvážila od neho pýtať viac, hoci už sa pomaly dalo počuť, že za takú izbu sa platí aj tisíc korún.

Nazdával som sa, že matke nakúpime a ona si sama navarí a v noci bude spať po silných liekoch. Ten Rus prichádzal večer a bol to dobrý človek, keby sa niečo stalo, pomohol by, aj neskôr pomohol.

Matka si všetko poprezerala a bola nespokojná, lebo som napríklad sňal záclony, zo schodišťa odpratal kvety v kvetináčoch, aby bol voľnejší priechod. Bola to veľká robota, ale matka si myslela, že ten neporiadok vznikol sám od seba, bez roboty, a že sme neupratovali.

Na druhý deň prijala návštevy susied. Každý jej niečo priniesol. Matka bola doma veľmi spokojná, hoci, ako

hovorím, moje „upratanie“ ju zlostilo, a bola rozhodnutá, že len čo po operácii trochu zosilnie, všetko obnoví. Tak sa aj vyjadrila pred susedami. Vyzeral som ako hlupák. Susedy však nevedeli, že matka o pár týždňov musí zomrieť, ako ja, a preto som im ich názor nevyvracal. Nerobil som to ostatne nikdy: naopak, rád som sa vždy robil, že som horší žiak, tvrdil som často, že som aj prepadol. Dodnes mám najradšej truľov, ktorí ma „prichytia“ pri nejakej myšlienkovvej chybe. A ide o ich omyl. Hoci na druhý deň musia prísť na to, že sa mýlili, ešte sa mi nestalo, že by sa k tomu niekto priznal. A ja nie som zlomyseľný, nepýtam sa na to. (Tak som starec? Iste. Už sa musím chváliť.)

Domov a jeho sila však nepôsobili dlhšie ako tri dni, rakovina bola silnejšia. Matke to bolo čudné. Ako to, že jej nechutí jesť? Na tretí deň, alebo štvrtý, som nechal u matky cez noc svoju ženu, aby bola matke k dispozícii. Ja som sa pripravoval na dlhé týždne, keď budem musieť matku opatrovať: tak ako som si to pamätal z umierania otca, a preto som sa išiel posilniť spánkom inde, kde sme bývali, totiž na Slovinec.

Tam som mal tri mačky a troch kocúrov a cez deň som ich nechal v izbe, aby sa vyhriali. Asi po týždni, matka bola bez stolice a bez jedla, bez chuti, celá zúfalá, zacítila, že je hrozne slabá. Preto som sa definitívne nastahoval k nej a žena si vydýchla, lebo sa priznala, že v noci v jej izbe čosi šramoce, akoby bol v múre potkan. Žena nie je poverčivá, nebála sa strašidla, ale možnosti, že potkan sa preškriabe v noci do tepla, do izby, a pohryzie ju.

Tak som iba na pár hodín išiel, pozrieť na zvieratá – ešte žil starý biely Šach? Kedy to umrel? Hej, už nežil. Ani mamin pes nežil, toho zrazilo auto. (Šach žil trinásť rokov.

Narodil sa roku 1977.) Bol iba „tretí“ Uru, ten, ktorého som našiel v krčme. Takže tie zvieratá som trochu potešil svojou prítomnosťou a večer, bol december, pred Vianocami, som sa ponáhlal k matke, sedeli sme a rozprávali sa asi do desiatej, potom sme išli spať. Niekedy o polnoci ma zobudila, že už prichádza stolica, ale neprichádzala, a ja som jej musel vynadať.

(Stolica sa objavila po trinástich dňoch a potom už matka robila len to: zničili sme všetky handry, a keby nebola umrela, už sme nemali nič čisté. Nič nestačilo ani uschnúť, už išlo pod ňu do postele.)

Našťastie matka nemala preležaniny, kožu mala do smrti peknú, a ani nemala také bolesti ako otec. Možno by jej boli ešte prišli, a možno by mala aj preležaniny, ale puklo jej srdce, lebo mala akúsi nebolestivú chorobu srdca. Tak mi aj referoval lekár: nevydržalo srdiečko. (Je to niekedy odporné počuť z úst neznámeho človeka: odporúčal by som lekárom, aby používali čo najmenej zdobnelín, lebo ani pacient, ani jeho príbuzní si nevedia vysvetliť nejaký preteplený vzťah k nejakému orgánu, ako sa to hádam domnieva odborník srdciar.)

Matka nezomrela doma. V piatok 28. decembra 1991, alebo vo štvrtok, proste tzv. medzi sviatkami, Silvestrom a Vianocami, na deň môjho sobáša, som ušiel v noci od matky na Slovinec, a žena zostala s ňou sama. Žena išla ráno za obvodnou lekárkou a povedala jej, že som ušiel a že ona ju sama nedokáže opatrovať. Dobrá pani doktorka (mal som pocit, že ju mala radšej, ako si matka zaslúži) matku dala previezť do nemocnice. Tam veľmi hladné čakali štyri hodiny, pokým ich nejaké oddelenie prijme, a keď ju prijali, žena sa vrátila na Slovinec a zaspala. Bola úplne vyčerpaná a bál som sa,

aby nemusela ísť na psychiatriu. Na druhý deň som ju poslal za matkou a na tretí som išiel ja, ale matka už nežila. Takže naposledy z rodiny sa videla s nevestou, tou nešťastnicou, ktorá musela často počúvať posmešky, sarkazmus a podobne. Nie je isté, či matka mojej žene nevyčítavala všetko iba formálne: veď aj ona nerada slúžila mužovi, ba manželom, a nemohla si myslieť, že synovi nejaká žena slúžiť musí.

Dobre sa tak stalo: otec umieral skoro dva roky, prežil tri operácie, bolesti mal hrozné, nejedol, bol ako trieska, a tie hrozné preležaniny... A matka dokonca mala ešte pri všetkej vážnosti času takú náladu, že na Vianoce ukázala vnučke svoju ranu po operácii. Isteže, vnučka sa urazila, ale ide mi teraz o matku.

(Vnučka vraj jedla vianočného kapra a pozerala na stromček a babka naraz zdvihla nočnú košeľu a ukázala na bruchu jazvu – Magdalénka zložila príbor a zaplakala – bola veľmi urazená.)

Kedysi som rád vysedával na letnom slnku a vyháňal zo seba reumu, ale teraz je slnko nebezpečné, lebo v ozónovej vrstve vznikla diera. Niekoľkí ľudia pocítili, že slnko je akési horšie, štipľavejšie, nepríjemné, a aj ja som to zacítil na bosej nohe. Ako keby som k nej priložil žeravé železo.

Napriek tomu, ako obvykle koncom mája, keď má dcéra narodeniny, beriem v jedno ráno nožnice a dve zrkadlá a ostrihám sa dohola, na dvore, aby som nemusel upratovať vlasy. Trvá mi to asi hodinu. Keby som išiel k holičovi, zmárnil by som ešte viac času. Cesta tam, cesta späť a sedenie u holiča. A keďže nechodím často, môže sa stať, že práve zmenil pracovný čas, a pôjdem nadarmo a hodina cesty je stratená. Tiež sa zničí jedna košeľa, lebo

po holičovi zostanú na nej samé kratučké ústrižky, a to sa musí hodiť do koša a prať.

Pokým si vidím vlasy v jednom zrkadle, strihanie ide dobre, ale keď musím strihať cez dve zrkadlá, zadné vlasy, nožnice sú stále akési cudzie, tempo sa musí spomaliť. Párkrát sa porežem na krku. Potom vlasy umyjem šampónom – teda tie, čo zostali na hlave –, oholím sa a som unavený. Sedím na slnku a nechávam si pražiť na hlavu, aby trocha zhnedla. Pod sivými, bielymi vlasmi červenie koža, odporná starecká lebka. Keď sa koža prehreje, vchádzam do bytu a začínam variť.

Keď kladiem kus mäsa do studenej vody, spomeniem si, ako mi vždy chutilo v reštaurácii v Modre, keď som navštívil maliara Jozefa Ilečka, rovesníka môjho otca, ročník 1909, a išli sme na obed. Tieto návštevy som považoval za sviatky: a nechápal som, prečo mi mnohí ľudia nie sú vďační, keď ich do Modry dovediem. Tvárili sa, ako keby to nebolo nič. Ja naopak. Človek bývajúcí v centre, v hluku, v centre geometrickom aj politickom, dochádzal do Modry ako na svieži vidiek, kde už neplatili nariadenia ÚV KSS, o ÚV KSČ ani nehovoriac. Ja som býval u svokra a z okna som videl priamo do okien Ústredného výboru. Raz mi tam uletel kanárik, bolo po pracovnom čase, a vrátnik ma pustil, aby som ho hľadal. Kanárik vyletel z iného okna, než som predpokladal; preletel do nemocnice, kde ho chytili pacienti. Nanajvýš takúto epizódu som mohol v mŕtvolnom centre zažiť. Dodnes, keď prechádzam pod tou budovou, kde som desať rokov býval, mám pocit, že som hrdina.

Krásnymi dedinkami a cez mestečko Pezinok si sa autobusom dostal na Štúrovo námestie do Modry, a hneď povyše, tridsať metrov, bol dom, kde býval perzekvovaný